

Alicja Kędziora

PRZYWRACANIE PADEREWSKIEMU JEGO DOMU W OJCZYŹNIE. DWÓR W KAŚNEJ DOLNEJ. CENTRUM PADEREWSKIEGO TARNÓW–KAŚNA DOLNA

Ignacy Jan Paderewski (1860–1941), ze względu na ogrom pełnionych funkcji, i ilość podejmowanych przedsięwzięć, bywał w wielu miejscowościach kilkunastu krajów. Ciągłe podróże były męczące, a więc naturalna wydaje się chęć posiadania przez artystę własnego domu, do którego mógłby powracać, by odpocząć po wyczerpujących tournée koncertowych, gdzie mógłby w ciszy i spokoju komponować, ćwiczyć nowy repertuar, przyjmować gości i cieszyć się szczęściem rodzinnym.

Szczególnie z trzema posiadłościami Paderewski był związany najsilniej i czuł się w nich najlepiej – Riond Bosson koło Morges, w Szwajcarii, Paso Robles w Kalifornii oraz w polskiej Kaśnej Dolnej, w pobliżu Tarnowa.

Riond Bosson. Szwajcaria

Pierwszą z posiadłości – w Riond Bosson – Paderewski kupił po rocznej dzierżawie w 1898 roku, głównie z myślą o chorym synu, dla którego pobyt nad brzegiem Jeziora Genewskiego z widokiem na Mont Blanc miał dobroczynny wpływ. Artysta upodobał sobie ten majątek najbardziej, był jego właścicielem ponad 40 lat, spędzał w nim dużo czasu, tutaj komponował, gościł przyjaciół i tutaj wraz z drugą żoną, synem i siostrą stworzył prawdziwy dom rodzinny.

Willa z 1883 roku, zbudowana w stylu śródziemnomorskim, była trzypiętrowa; część piwniczna obejmowała kuchnię i oranżerię przykrytą tarasem, parter – hall z drewnianą galerią, salon w stylu Ludwika XVI, gromadzący okazałą bibliotekę i fortepian *Erarda*, jadalnię w stylu Ludwika XV oraz biuro pianisty. Na pierwszym piętrze znajdowały się pokoje gościnne z toaletami, na drugim – siedem pokoi używanych przez Paderewskiego, jego syna i siostrę, potem także żonę, na trzecim – pomieszczenia dla służby. Oprócz willi na posesji ulokowano domki dla dozorey i ogrodnika oraz budynki gospodarcze, jak również winnice, ogród warzywny, sad owocowy i przepiękny park¹.

¹ A. Piber, *Droga do sławy. Ignacy Paderewski w latach 1860–1902*, Warszawa 1981, s. 318–319.

Jedenaście lat po śmierci Paderewskiego, w 1952 roku, Roind Bosson, wraz ze sporą jeszcze liczbą przedmiotów należących do artysty, zostało sprzedane muzykowi George'owi Filipiniettemu, ten z kolei rok później (1953) odsprzedał posiadłość, a zysk z niej przekazał na utworzenie Szwajcarskiej Fundacji im. I.J. Paderewskiego. Pałacyk przechodził z rąk do rąk, aż w 1965 roku został zburzony. Wszystkie pamiątki, które udało się odnaleźć i ocalić, zostały przez Jerzego Waldorffa zgromadzone w gmachu dawnej Podchorążówki w warszawskich Łazienkach; od 14 listopada 1988 roku oficjalna nazwa tego gmachu brzmi Muzeum Jana Ignacego Paderewskiego i Wychodźstwa Polskiego w Ameryce.

Paso Robles. Kalifornia

Kolejnym miejscem, będącym dla Paderewskiego domem, było rancho w Paso Robles, w Kalifornii, które artysta kupił w 1914 roku, zachwycony jego położeniem i klimatem². Tam założył winnice, sady migdałowe i śliwkowe³. Dobra, które nabył, były nie małe, gdyż uczyniły z nabywcy jednego z głównych właścicieli ranch na Środkowym Wybrzeżu Kalifornii, a kolejne ziemie dokupione w Santa Maria w 1917 roku tylko ten fakt potwierdziły⁴.

Ta posiadłość, usytuowana na terenie roponośnym, z którą kompozytor wiązał największe nadzieje, jest stosunkowo najmniej zbadana i opisana. Wiadomo, że Paderewski bywał w Kalifornii wielokrotnie, gościł tam u wielu znanych osobistości, między innymi w majątku Heleny Modrzejewskiej i Karola Chłapowskiego. Do Paso Robles po raz pierwszy trafił skuszony oferowanymi w tym regionie leczniczymi kąpielami, które dla przepracowanego, zmęczonego licznymi koncertami i występami artysty okazały się zbawienne. Wiele inicjatyw, które zostały tam przezeń podjęte, głównie odwierty naftowe, związały Paderewskich z Kalifornią na wiele lat. Mająca się wkrótce ukazać w Polsce książka prof. Marka Żebrowskiego, kompozytora, pianisty i dyrektora Polish Music Centre w Uniwersytecie Południowej Kalifornii, zapewne przybliży ten aspekt biografii Paderewskiego⁵.

Kąsna Dolna

Historia

Ze wszystkich domów Jana Ignacego Paderewskiego na szczególną uwagę zasługuje dwór w Kąsnej Dolnej, jest to bowiem jedyna z zachowanych jego posiadłości. Artysta już wcześniej planował urządzenie swej rezydencji w Polsce. Zanim jednak kupił

² A. Zamojski, *Paderewski*, Warszawa 1992, s. 161.

³ Ignacy Jan Paderewski. *Artysta. Kolekcjoner. Mąż stanu*, Bydgoszcz 2007, s. 25.

⁴ M. Żebrowski, *Paderewski w Paso Robles*, <http://www.czaswina.pl/arttykul/paderewski-w-paso-robles>.

⁵ Tamże.

majątek w Kańskiej Dolnej, nabył dwa inne majątki – w Biórkowie, w pobliżu Proszowic, oraz w Rozprzy, 12 km na południe od Piotrkowa Trybunalskiego. Oba szybko sprzedał, gdyż kupione wbrew opiniom pełnomocnika, nie spełniały jego oczekiwań, m.in. nie tylko wymagały dużych nakładów, ale były również zupełnie nierentowne.

Wieś Kańska Dolna jest położona w województwie małopolskim, około 2 km od Cieżkowic, 35 km od Tarnowa. Jej zabudowania rozciągają się wzdłuż potoku Kaśnianka oraz trasy prowadzącej z Jastrzębiej do Cieżkowic⁶. Historia samej wsi wiąże się z rodzinami Rożenów (od XV do XVII w.), Reklewskich (do pierwszego kwartału XIX w.) oraz Gostkowskich. To właśnie Paweł Gostkowski, jako właściciel tych terenów od 1833 roku, zbudował dwór i budynki gospodarcze kupione przez Paderewskiego w 1897 roku⁷. Wówczas właścicielką majątku była Barbara Jordan Stojowska, która za dwór wraz z lasem zażądała 130 tys. 500 złotych reńskich⁸.

Klasycyistyczny, parterowy dwór zbudowano u stóp lesistego wzgórza, opadającego łagodnie w stronę doliny Białej Dunajcovej. Po jego południowej i północnej stronie znajdowały się oficyny, po wschodniej – stajnia, a stojąc na ganku i kierując wzrok ku wschodowi, można było zauważyć rysujące się w pobliżu stawy rybne, do których prowadziły alejki. Sam dwór doskonale wpisywał się w wiejski krajobraz; murowany, parterowy, częściowo podpiwniczony, dwutraktowy, z korytarzem między traktami i centralnie położonym na osi hallem. Zbudowany został na planie prostokąta z otwartym gankiem, wspartym na czterech kolumnach, zwieńczonych belkowaniem, dodatkowo podtrzymywany przez dwie półkolumny wtopione w mur. Zwieńczony zdwojoną attyką, złożoną z prostokątnych pól rozdzielonych słupkami, ma dwuspadowy dach, wykonany z dachówki ceramicznej. Ganek umiejscowiony jest na kamiennej podmurówce, prowadzą do niego symetrycznie umieszczone schody po południowej i północnej stronie. Fasadę zdobi bogato profilowany gzyms podokapowy, a otwory okienne ujęte zostały w nadprożach odcinkowymi gzymsami. Do zachodniej elewacji przylega niewielka przybudówka o dachu trójspadowym, wykonanym również z ceramicznej dachówki, oknach górą zamkniętych półkuliście z szerokimi, profilowanymi w tynku łukami obramień nadproży, spoczywających na niskich, ogzymsowanych pilastrach⁹.

Kompozytor po raz pierwszy odwiedził Kańską w listopadzie 1897 roku. Zaraz po podpisaniu aktu kupna zarysował plany dotyczące remontu i modernizacji posiadłości, a prace nad nimi zlecił swojemu pełnomocnikowi Stanisławowi Roszkowskiemu. Wszystkie budynki, zniszczone i zaniedbane, dwór oraz niewielki park wymagały gruntownego remontu i reorganizacji. Paderewski zdecydował się na dokupienie terenów wokół dworu, obejmujących przyległe Siekierczynę, Bukowiec i Jamną, założenie parku w stylu angielskim, renowację dworu i budynków gospodarczych, wybudowanie nowych, a także zaprojektowanie i stworzenie oranżerii. Aby oświetlić budynki elektrycznością, na rzece Kaśnianie założono turbinę prądotwórczą, wykonano kanalizację, do dworu doprowadzono bieżącą wodę i połączenie telefoniczne¹⁰. Kolejnymi krokami było stworzenie wieloprofilowego gospodarstwa, obejmującego winnice, sad

⁶ <http://www.kasnadolna.republika.pl>

⁷ F. Pulit, *Śladami Paderewskiego*, Tarnów 1993, s. 44–45.

⁸ A. Piber, *Droga do sławy...*, dz. cyt., s. 244.

⁹ <http://www.dworypolskie.pl>

¹⁰ R. Wapiński, *Ignacy Paderewski*, Wrocław 2009, s. 59.

warzywno-owocowy, gorzelnię, stawy rybne, tartak i młyn. Wkrótce rozpoczęto też budowę dwóch murowanych stajni, stodoły, cegielni, sześciu cieplarni, budynku mieszkalnego przeznaczonego dla zarządcy, dwóch dla zatrudnionej w majątku służby i jednego dla ogrodnika. Przeprowadzono meliorację pól, łąk i pastwisk. Otworzono kamieniołom, którego wyrobiska można zwiedzać do dziś. Z myślą o gospodarstwie hodowlanym zaczęto zwozić bydło rasowe, konie, owce.

Równocześnie prowadzono prace remontowe we dworze i w oficynach. Oprócz wspomnianej już elektryfikacji, doprowadzenia bieżącej wody i założenia kanalizacji, wymieniono drzwi, okna i podłogi, założono kominki i centralne ogrzewanie. Sprowadzono meble, dwa fortepiany Petrof, stół do bilardu. Wkrótce renowacjom poddane zostały folwarki w pozostałych majątkach – Siekierczynie, Jamnej i Bukowcu¹¹.

Wpływ Paderewskiego na wizerunek tych terenów nie ograniczył się jedynie do kompleksu dworsko-parkowego w Kaśnej. Ufundował on także kapliczkę (na rzucie kwadratu, z filarami w narożach, półkolistych wysokich arkadach, namiotowym kształcie dachu, na szczycie której umieszczona została kopułka z kulą i krzyżem) i figurę św. Floriana w Ciężkowicach (kamienny posąg polichromowany o cechach barokowych, przedstawiający świętego w zbroi, owiniętego płaszczem, trzymającego w prawej dłoni dzban z wylewającą się wodą na usytuowaną przy nodze budowlę, a w lewej – włócznię z chorągwią), Klub Inteligencji Obywatelskiej zwany Kasynem (obecnie budynek numer 15; jednopiętrowy, na planie prostokąta o dwuspadowym dachu; oprócz samego lokum Klub otrzymał w darze od Mistrza również fortepian Petrof, stół bilardowy oraz bibliotekę zawierającą 2 tys. woluminów¹²), ochronkę (przedszkole w stylu tyrolskim) w Kaśnej Dolnej. Paderewski uczestniczył w finansowaniu budowy kościoła (1901–1903; tutaj m.in. ufundował dzwon), szkół w Kaśnej i Ciężkowicach, remontu plebanii kościoła w Jastrzębi.

Zakończenie modernizacji posiadłości zostało zaplanowane na maj 1899 roku, wówczas bowiem artysta zamierzał przywieźć do Kaśnej swoją rodzinę – świeżo poślubioną Helenę Górską, syna Alfreda, siostrę Antoninę Wilkońską oraz Emilię Jaszowską, ciotkę Heleny. Paderewski, ze względu na bardzo intensywny tryb pracy, częste wyjazdy oraz obowiązek utrzymania i opiekania się nowo nabytą posiadłością w Riond Bosson, nie mógł dużo czasu spędzać w Kaśnej. Wraz z żoną przyjeżdżał tu na letnie miesiące. Idylla długo nie trwała, niestety. Po sprzedaży majątku w 1903 roku, odwiedzał jeszcze kilkakrotnie nowych właścicieli, z którymi zdążył się zaprzyjaźnić – Helenę i Włodzimierza Kodrębskich. Jednakże i oni niedługo cieszyli się posiadłością. Nie sprościli nakładom, których wymagało gospodarstwo, szybko zrazili się jego nierentownością i odsprzedali majątek w 1912 roku Stanisławowi Nowakowi, zabierając ze sobą niemalże wszystkie ruchomości. Meble, fortepian i inne pamiątki po Paderewskim znalazły się potem w rękach córki Kodrębskich – Krystyny.

W 1945 roku rodzina Nowaków musiała opuścić posiadłość, majątek rozparcelowano, a park wraz z dworkiem, zabudowaniami gospodarczymi, tartakiem, gorzelnią, stawami i sadem przeszedł na własność Skarbu Państwa. Kolejne lata, zwłaszcza pierwsze po wojnie, prowadziły do stopniowej ruiny: rozkradano budynki, wycinano drzewa, niszczone stawy rybne. Zupełnie rozebrano kilka budynków, m.in. oranżerię, północ-

¹¹ F. Pulit, *Śladami Paderewskiego*, dz. cyt., s. 48–49.

¹² F. Pulit, *Dom w ojczyźnie*, Tarnów–Kaśna Dolna 2001, s. 21.

ną oficynę, kuźnię, stelmacharnię, dom ogrodnika i ochronkę¹³. Od 1952 roku majątek przechodził z rąk do rąk; pieczę nad nim sprawowała spółdzielnia produkcyjna Iskra, potem Jedność, z czasem Nowohuckie Przedsiębiorstwo Instalacji Przemysłowych MONTIN. Od początku lat 70. twórcy i działacze kultury, zwłaszcza ci związani z tarnowską Państwową Szkołą Muzyczną, dążyli do utworzenia w dawnej posiadłości Paderewskiego domu pracy twórczej, a ich plany nabrały realnych kształtów w momencie utworzenia Tarnowskiego Towarzystwa Muzycznego w 1976 roku. Po odzyskaniu dworku przystąpiono do gruntownego remontu i modernizacji. Starano się przywrócić parkowi wygląd, jaki nadał mu Paderewski. Dzięki pieniądзом Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz z Urzędu Wojewódzkiego w Tarnowie budynki przeszły remont kapitalny w latach 1987–1992, w 1991 roku zakończono prace nad hotelem U Paderewskiego; renowację ostatecznie zakończono w 1997 roku. Prace nad odnową parku, prowadzone wraz z Ośrodkiem Ochrony Zabytkowego Krajobrazu oraz Narodową Instytucją Kultury w Warszawie, rozpoczęto w 2000 roku¹⁴.

Muzeum Ignacego Jana Paderewskiego

Tarnowskie Towarzystwo Muzyczne sprawowało opiekę nad posiadłością do 1990 roku; wówczas zmiana przepisów dotyczących finansowania stowarzyszeń spowodowała powołanie do życia Centrum Paderewskiego Tarnów – Kańska Dolna. Na mocy uchwały nr XV/68/90 z dnia 28 lutego 1990 roku Wojewódzka Rada Narodowa wyraziła wolę utworzenia instytucji, która kontynuowałaby dzieło przejęcia nadzoru nad jedynym zachowanym na świecie domem Paderewskiego. Wojewoda tarnowski decyzją nr 17/90 z dnia 19 marca 1990 powołał placówkę państwową, która dziewięć lat później została przekształcona w instytucję samorządową powiatu tarnowskiego¹⁵.

Oficjalne otwarcie muzeum miało miejsce w 1990 roku, a w jego obręb weszły dwór oraz park krajobrazowy. Dwór ma postać, jaką nadał mu Paderewski w 1897 roku. Do dziś zachowała się również, gruntownie jednak przebudowana i zmodernizowana, stojąca obok oficyna dworska, zbudowana na planie prostokąta, dwutraktowa z korytarzem międzytraktowym, pochodząca z przełomu XVIII i XIX wieku, przykryta dachem dwuspadowym z licznymi facjatkami doświetlającymi pokoje na poddaszu.

W samym domu udostępniono dla zwiedzających siedem pomieszczeń: hall, salo-
nik, pokój chiński, gabinet pianisty, sypialnię Heleny Paderewskiej, salon klasycystyczny i salon neorokokowy. Z niewielkimi wyjątkami sprzęty znajdujące się w muzeum nie są niestety tymi, które znajdowały się w Kańskiej w czasie bytności Paderewskiego i jego rodziny. Wnętrza przedstawiają jednak wzorcowy, urządzone wedle najnowszych ówczesnie trendów dwór końca XIX wieku. Zauważalny jest staranny dobór mebli, właściwe i celowe rozstawienie sprzętów, zgodność z opisami wizerunków pomieszczeń, a nawet, chociaż niekoniecznie celowa, delikatna zbieżność z wystrojem szwajcarskiej rezydencji kompozytora. Niewątpliwie kuratorom wystawy udało się nadać dworowi charakter domu Mistrza.

¹³ Tamże, s. 49.

¹⁴ Tamże, s. 48–49.

¹⁵ <http://www.kasnodolna.republika.pl>

W hallu, pełniącym za czasów Paderewskiego funkcję pokoju bilardowego, umieszczono fortepian Fiazoli, dar prof. Ursy Ruchtiego, i stworzono z niego salę koncertową. Koncerty i recitale, przy ładnej pogodzie, odbywają się również na przestronnym tarasie.

W dworku urządzono dwa pomieszczenia w stylu neorokokowym. Pierwsze z nich to znajdujący się zaraz przy wejściu salonik. Wyposażono go w tapicerowany komplet składający się z sześciu krzeseł oraz kanapy. Meble wsparte są kabriolowych nogach, których zdobienie jest kontynuacją przedniej oskrzyni, a ciągnące się od prostych stóp profilowanie przebiega przez cały szkielet, na kolanach przechodząc w bogato rzeźbione ornamenty. Podobną snycerkę zastosowano również na szczycie każdego z górnych ramiaków. Półpełne oparcia z ażurowym wypełnieniem lewego górnego rogu oraz siedzi-ska zostały wyściełane jasną tkaniną z subtelnym kwiatowym motywem.

Te elementy charakterystyczne – kabriolowe nogi o prostych stopach, rzeźbione ornamenty – cechują także znajdujący się w saloniku niewielki stół o krzyżowym trawersie zwieńczonym rzeźbioną tralką, dekorowanym brzegu oskrzynienia i blacie o delikatnie falowanym, symetrycznym kształcie. Zbliżony stylistycznie, choć nie tworzący tego samego kompletu, zapewne również pochodzący z innej fabryki, jest trójskrzydłowy parawan, o kabriolowych nóżkach, ozdobnej paterze umieszczonej u szczytu każdej z górnych i środkowych ram, jak również centralnym, dolnym. Tkanina rozpięta pomiędzy dolnym i wewnętrznym ramiakiem, obejmującym trzy czwarte parawanu, jest w kolorze ciemnobezowym i posiada stonowane w kolorystyce kwiatowe aplikacje. Całości dopełniają dwa jeszcze sprzęty – niewielka konsola i szafa z lustrem. Meble cechują się pofalowanymi, subtelnymi kształtami, kunsztownymi ornamentami, umieszczonymi zwłaszcza na zwieńczeniach. Pokój oświetlają stylizowane, jak wszystkie we dworze, żyrandole i kinkiety¹⁶.

Kolejne pomieszczenie, do którego przechodzi się drzwiami usytuowanymi naprzeciw wysokiego okna, to tak zwany pokój chiński, odwzorowujący zauroczenie Kompozytora sztuką i kulturą Dalekiego Wschodu. Zgromadzone przezeń, sięgające XVII wieku obiekty – porcelanę, meble, rzeźby w kości i kamieniach, szkło, ceramikę – Paderewski przechowywał w Roind Bosson. Po jego śmierci kolekcja została przekazana warszawskiej Podchorążówce i w całości zajęła jedną z czterech sal stałej ekspozycji obiektów pochodzących ze szwajcarskiej willi. W Kąsnej zaprezentowano chińskie palisandrowe meble o bogatej, rzeźbionej ornamentyce z wykorzystaniem typowych motywów florystycznych (gałązki kwitnącej wiśni, pędy bambusa) i zwierzęcych (smoki, lwy). Komplet tworzą jednorodnie stylistycznie komoda, ława, sekretarzyk z krzesłem i okrągły stolik. Na ścianach, w ramach o tych samych zdobieniach co pozostałe sprzęty, wyeksponowane zostały gobeliny. Pokój oświetlony został żyrandolem, dającym ciepłe, miodowe światło oraz kinkietem o mlecznobiałej barwie.

Niewielka komoda, utrzymana, podobnie jak wszystkie sprzęty w tym pomieszczeniu, w ciemnej kolorystyce, posiada prostą fasadę podzieloną na kilka prostokątnych o różnej wielkości skrytek. Otaczają one centralnie umieszczoną wnękę, zakończoną u szczytu półokrągłym, ażurowym fartuszkim. Podobne zdobienie tworzy trójkątną ga-

¹⁶ Jak podaje Małgorzata Perkowska-Waszek w: *Ignacy Jan Paderewski o sobie. Zarys biografii wzbogacony listami artysty*, Tarnów–Kąsna Dolna, 2004, s. 86, meble, prawdopodobnie warszawskie, zostały wykonane w ostatnim kwartale XIX wieku.

leryjkę na przedniej i dwóch bocznych kantach wierzchniej płyty komody. Trójkątny ażur został użyty również jako szczyt niewielkiego, damskiego sekretarzyka o prostym blacie, kabriolowych nogach zakończonych stopkami w kształcie kuli. Niskie krzesło o wysokim, prostym oparciu wspiera się na przednich – prostych, o kształcie spirali nogach, i tylnich – szablastych, zbieżnych do dołu o pojedynczym trawersie. Kompletu dopełnia długa ława z trójkątnymi, koronkowymi zdobieniami wypełniającymi podłokietniki i fartuszkim okalającym oskrznię siedziska. Ostatnim już meblem w tym pomieszczeniu jest okrągły stolik z dwupoziomowym, poprzecznym wiązaniem, dekorowany, oczywiście, ażurowymi elementami, rozpiętymi pomiędzy dwoma trawersami wzdłuż czterech z sześciu szablastych, zbieżnych ku dołowi nóg. Okrągły blat został otoczony niewielką, koronkową galeryjką. Oprócz mebli, pokój został wyposażony w dalekowschodnie emaliowane wazony oraz porcelaną, ukrytą w półeczkach komody.

Jednym z najciekawszych i najbardziej intrygujących pokoi jest gabinet kompozytora, łączący w sobie style empire, biedermeier, neoklasycyzm i ulubiony przez Paderewskiego styl Ludwika Filipa. Centralnym punktem pomieszczenia jest, odnaleziony przez Franciszka Pulitę w 1984 roku¹⁷, fortepian Mistrza; uwypuklony promieniami słonecznymi padającymi przez umieszczone w pobliżu okno, kusi rozłożonymi na pulpicie nutami. Naprzeciw niego dostojnie prezentuje się prosta, surowa biedermeierowska sekretera ze sztywnym blatem, kryjącym szuflady, zwieńczona prostym, trójkątnym szczytem. Jej wnętrze to cztery półki o prosto profilowanych żłobieniach, układających się w prostokątne fasady – dwie nad i dwie pod blatem, szafeczki, przegródki i segregatory. Całość wsparta została na ośmiu solidnych owalnych nóżkach. Po obu stronach mebla umieszczone zostały kandelabry, których świece oświetlają umieszczone na wierzchniej części sekretery oprawione w ramki fotografie rodzinne. Kilka prostych krzeseł o szablastych nogach, niebieskiej tapicerce na siedzisku, esowatych oparciach z poprzeczną deską towarzyszą niewielkiemu, okrągłemu stoliczkowi na czterech toczonych, zbieżnych nóżkach z szerokimi szpulami tuż pod blatem i u nasady, połączonych poprzecznym trawersem. W pokoju znajdują się również dwa neoklasycystyczne fotele oraz przeszklona, dwuskrzydłowa biblioteczka o czterech półkach. Fotele zasługują na szczególną uwagę, gdyż należały do Paderewskiego w okresie, gdy zamieszkiwał on Kąsną. Cechują się jasną tapicerką wykończoną złotymi galonami, która otula także środkową część woluntowych poręczy, tworząc z nich wygodne podłokietniki, wsparte na kabriolowanych podpórkach łączących się z oskrzynią i delikatnie przechodzących w przednie, toczone nogi, które w miejscu łączenia z trawersem w kształcie litery „H” tworzą kostkę, u nasady natomiast kształtują się w koliste tralki. Szerokie boczne ramiaki foteli zakończone zostały niewielkimi sterczynami w kształcie ludzkich głów, dodatkowo górne ramy ozdobiono delikatnym rzeźbieniem.

Kuratorzy muzeum zdecydowali się również na rekonstrukcję pomieszczenia, które było sypialnią Heleny Paderewskiej. Pokój, podobnie jak i gabinet pianisty, urządzony został nieco eklektycznie. Zdecydowana większość mebli, szafa z lustrem, stolik nocny, toaletka z krzesłem i oczywiście łóżko powstały w okresie pomiędzy biedermeierem a Ludwikiem Filipem. Głównym meblem pomieszczenia jest proste w konstrukcji łóżko o równej wysokości wezglowia i przyczółka, których szczyty w kształcie łabędzich

¹⁷ F. Pulit, *Dom w ojczyźnie*, dz. cyt., s. 49.

szy spotykają się w centralnym punkcie i tworzą paterę. Kanelowane słupki łóżka mają na szczytach sterczyny zdobione dwiema spłaszczonymi kulami. Nad łóżkiem, jakżeby inaczej, zawieszona została fotografia Paderewskiego z wczesnego okresu. U wezłowa ulokowano niewielką, okrągłą szafkę nocną na trzech zbieżnych, krótkich nóżkach, z marmurowym blatem.

Nieodłącznym elementem kobiecej sypialni przełomu XIX i XX wieku była toaletka. Dla pani Paderewskiej wybrano bardzo kobiecy, choć skromny mebelek, z obrotowym, prostokątnym lustrem, którego konstrukcja zasadza się na dwóch połączeniach w środku bocznych części ramy z kolumnkami. Ramy lustra są stosunkowo cienkie i bogato rzeźbione, w górnej części ozdobione wachlarzowym ornamentem. Kolumnki, podobnie jak i nóżki toaletki, są spiralne i posiadają sterczyny, a wyrastają z nadstawki, w której umieszczono trzy malutkie szufladki. Oskrzywienie zakończone jest fartuchem o falistym kształcie. Toaletce towarzyszy tapicerowane krzesło, z nogami i bocznymi ramiakami w kształcie spirali. Tkaninę na siedzisku i oparciu zdobi barwny motyw kwiatowy.

Ostatnim sprzętem w tym pokoju jest dwuskrzydłowa szafa, wsparta na czterech krótkich masywnych nóżkach, o szczycie w kształcie falistego łuku, zwieńczonego wachlarzowym, rzeźbionym zdobieniem. Skrzydła posiadają płyciny o falistym, płynnym i głębokim profilowaniu.

Wszystkie przedstawione pokoje mają podłużny, prostokątny kształt. W każdym z nich, na jednej z krótszych ścian, znajduje się duże okno, na przeciwległej bądź bocznej – drzwi do następnego pomieszczenia. Z tej „rutyny” wyłamują się oba salony.

Pierwszy z nich to salon klasycystyczny – dawna jadalnia Mistrza; jedyne pomieszczenie w sposób bezpośredni nawiązujące do klasycyzującej bryły dworku. Ten duży pokój, o trzech oknach, jest bardzo jasny i przestronny, utrzymany w kolorze écru. Znajduje się w nim jedynie tapicerowany komplet składający się z krzesel, dwóch kanap i taboretu. Jasne mebelki o rozetowym wzorze wspierają się na kanelowych, lekko zbieżnych nóżkach zakończonych u oskrzyni kostkami zdobionymi czteroliściem. Krzesła, bez poręczy, o pełnym oparciu w kształcie balonu, podobnie jak i kanapy, są lekkie i proste. Obie kanapy różnią się między sobą nieznacznie. Większa, wsparta na ośmiu nóżkach, ma poręczę z prześwitem łączące się bezpośrednio z oskrzynią i woluntowe podłokietniki; mniejsza – o sześciu nogach – posiada dodatkowo rzeźbioną oskrzynię i ramiaki oparcia. Klasycystycznego charakteru nadają wnętrzu dodatkowo tkaniny – ciężkie zasłony upięte przy oknach złotymi sznurami zakończonymi chwostami, kotara zasłaniająca piec oraz stojąca w rogu pokoju niewielka kolumna, na której umieszczono świecznik. Nad krzesłami i fotelami, stojącymi przy ścianach, zawieszono fotografie, które są oświetlone gęsto porozmieszczanymi kinkietami. Pokój, dzięki oknom, jest bardzo jasny, co dodatkowo zostało spotęgowane poprzez dwa dwunastoramienne żyrandole wiszące nad pustą przestrzenią pokoju.

Kolejne i ostatnie zarazem pomieszczenie, które zostało udostępnione zwiedzającym, to neorenesansowy pokój. Równie przestronny i przestronny jak poprzedni, salon ten, oprócz kompletu, na który składają się krzesła, sofa i stół, posiada ogromne, stojące lustro. Jego podstawa, podobnie jak oskrzynienie stołu, ozdobiona została aplikacjami o falistych, płynnych liniach, wykonanymi zapewne ze złoczonego brązu. Prosto profilowane lustro posiada szczyt w kształcie falowanego łuku z rzeźbionym zdobieniem u zwieńczenia. Wspomniany już stół, oprócz aplikacji na oskrzyni, posiada również na

kolanach nóżek o kształcie odwróconej woluny zakończonych prostą stopką wyrzeźbioną postać lwa. Trawers, łączący nogi stołu, składa się z czterech woluntowych wzmocnień zbiegających się w bogato dekorowaną podstawkę. Błat o pofalowanych brzegach został przykryty szklaną taflą. Oba sprzęty wykonano w końcu XIX wieku w Czechach, w fabryce Antoniego Hrabáka w Kutnej Horze¹⁸. Krzesła i kanapę pokryto jasnym obiciem w ciemne kwiatowe motywy, a jego brzegi ozdobiono dodatkowo złotymi galonami. Krzesła mają falistą linię oskrzyni, co było typowe dla mebli przeznaczonych do salonu, nogi są kontynuacją zdobienia przedniej oskrzyni o początku zaznaczonym rzeźbieniem kolanka. Proste ramiaki zwieńczone zostały u szczytu grawerowaną dekoracją. Ten sam ornament towarzyszy szczytowi kanapy, a jego mniejsze wersje łączeniom oparć. Kanapa posiada trzy oparcia: jedno główne i dwa mniejsze, delikatnie zachodzące na boczny ramiak siedziska, tworzące w ten sposób łagodne poręcze, połączone szkieletem mebla. Każde z oparć ma osobne obicie wykończone złotym galonem. Tutaj umieszczono autentyczny mebelek Paderewskich – pochodzący z końca XIX wieku sedes w formie taboretu z wyjmowaną, ceramiczną miską¹⁹.

Dwór jest otoczony 16-hektarowym parkiem krajobrazowym, wyraźnie podzielonym na dwie odrębne części – północno-wschodnią wraz ze stawem, na środku którego pyszni się wyspa, oraz południowo-zachodnią, o charakterze parku angielskiego. Znajduje się w nim 300-metrowa aleja lipowa, bogaty drzewostan mieszany, zwłaszcza dęby, z których trzy mają status pomników przyrody. Najbardziej okazały z nich, o obwodzie 715 cm, nosi nazwę Dębu Paderewskiego. Drzewostan obejmuje również sosny amerykańskie, modrzewie europejskie, wierzby, topole, osiki, kasztanowce białe i olsze czarne, graby, jesiony, brzozy i akacje. Park posiada także unikalne w Polsce okazy dębu stożkowatego i czerwonolistnego, sosny kanadyjskiej, świerku serbskiego, lipy szerokolistej i jesionu zwisającego.

Dworek w Kąsnej Dolnej wpisuje się w konwencję muzeum biograficznego jako placówki upamiętniającej sylwetkę znanej postaci, ulokowanego w miejscu, gdzie osoba, pamięci której poświęcone jest muzeum, stała lub czasowo przebywała. Zdecydowana większość muzeów biograficznych w Polsce ulokowana jest w dworach i dworach charakterystycznych dla pejzażu polskiej wsi²⁰. W przeciwieństwie jednak do większości muzeów biograficznych²¹, dworek Paderewskiego, głównie dzięki działalności Centrum, posiada zasięg międzynarodowy, podobnie jak Muzeum Chopina w Żelazowej Woli, Mikołaja Kopernika we Fromborku, Jana Pawła II w Wadowicach, chociaż, jak dotąd, nie zostało ujęte w Państwowym Rejestrze Muzeów prowadzonym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Okolice

Do wzrostu popularności muzeum niewątpliwie przyczyniły się inne obiekty atrakcyjne turystycznie bądź kulturowo w tym regionie. Do takich należy miasteczko Cięż-

¹⁸ Tamże, s. 89.

¹⁹ Tamże, s. 87.

²⁰ M. Rodacka, *Ruch turystyczny w muzeach biograficznych w Polsce i ich znajomość wśród społeczeństwa*, „Turyzm” 2002, nr 12/1, s. 39–40.

²¹ Tamże, s. 46.

kowice, położone około 2,5 km od Kąsnej Dolnej, które prawa miejskie uzyskało już w 1348 roku, a pierwsze wzmianki o nim pochodzą z początków XI wieku. Znajdują się w nim ratusz miejski (pochodzący z przełomu XVIII i XIX wieku, zbudowany na planie prostokąta, parterowy z wewnętrznym dziedzińcem, wnętrzach dwutraktowych, korytarzach w traktach, dwuspadowymi dachami i drewnianą wieżyczką w wschodniej części budynku w kalenicy dachu) i kościół św. Andrzeja, projektu Jana Karola Sas-Zubrzyckiego, zbudowany w latach 1901–1902 w stworzonym przez architekta stylu nazywanym gotykiem nadwiślańskim. Świątynia – trójnawowa bazylika na planie krzyża łacińskiego – posiada zaprojektowane również przez Zubrzyckiego neogotyckie wnętrza, kilka cennych obrazów (późnobarokowe *Zmartwychwstanie* i *Matka Boska z dziećmi*, pochodzące zapewne ze starego kościoła oraz owiany legendą *Ecce homo* z XVII wieku, będący darem papieża Urbana VIII lub Innocentego III). Uwagę zwracają też zabytkowe drewniane domy mieszczkańskie z podcieniami z przełomu XVIII i XIX wieku oraz Muzeum Przyrodnicze im. Krystyny i Włodzimierza Tomków²².

Nieco dalej, 7 km od Kąsnej, położona jest wieś Jastrzębia z drewnianym kościołem z 1525 roku, w którym przechowywane są wartościowe zabytki sztuki sakralnej (tutaj Paderewscy trzymali do chrztu syna kolejnych właścicieli dóbr – Kodrębskich, w 1906 roku).

W pobliżu Kąsnej rozciąga się 15-hektarowe Skamieniałe Miasto – założony w 1948 roku rezerwat przyrody nieożywionej, w którym wznoszą się zbudowane z piaskowca ciężkowickiego ostańce skalne o różnych kształtach. Wielu z nich nadano nazwy, związane z ważnymi wydarzeniami historycznymi (Grunwald), postaciami (Baszta Paderewskiego) lub lokalnymi legendami (Skalka z Krzyżem, Czarownica). Teren rezerwatu jest pierwszym w Karpatach regionem, w którym rozpoznano struktury kopalnych podmorskich osuwisk, co spowodowało, że obszar ten pretenduje do europejskiej listy zabytków geologicznych. Jedna ze skał została nazwana Basztą Paderewskiego w 125. rocznicę urodzin Kompozytora. Kształtem przypomina wieżę strażniczą, a z jej szczytu rozciąga się widok na Kąsną i dwór²³.

Oprócz rezerwatu w pobliżu znajduje się także wiele innych pomników przyrody, takich jak nieczynny kamieniołom o 100-metrowej długości wyrobiska i 20-metrowej wysokości czy głęboki na 15–25 m, długi na około 70 m Wąwóz Czarownic, a także szerokolistna lipa o obwodzie wynoszącym 585 cm.

Rajon Kąsnej Dolnej jest również bogaty w szlaki turystyczne. Tamtędy wiedzie wytyczony w 1991 roku z inicjatywy Józefa Jasiaka, założyciela chicagowskiego Towarzystwa Przyjaciół Paderewskiego oraz tarnowskiej Fundacji Paderewskiego, 40-kilometrowy Szlak Niepodległości, obejmujący miejsca związane z bitwami Legionistów pod Łowczówkiem w 1914 roku oraz Armii Krajowej w trakcie drugiej wojny światowej²⁴, oraz trzy szlaki turystyczne (fragment jednego z nich nosi nazwę szlaku I.J. Paderewskiego, gdyż został wytyczony przez dawne majątki Kompozytora). Tutaj przebiegają także liczne szlaki rowerowe, tworzące w sumie trasę o długości 74 km.

²² <http://www.kasnadolna.republika.pl>

²³ F. Pulit, *Śladami Paderewskiego*, dz. cyt., s. 122.

²⁴ Tamże, s. 135.

Centrum Paderewskiego Tarnów – Kańska Dolna

Protoplastą Centrum Paderewskiego, powstałego w 1990 roku, jest wspomniane już Tarnowskie Towarzystwo Muzyczne, założone 9 listopada 1976 roku z inicjatywy Adama Surowca, Romana Zubka, Franciszka Pulita, Franciszka Rachwała, Wandy Wątorskiej, Emila Kozioła, Stanisława Chwistka, Ludwika Tyrpina i Gabrieli Gosztyło. Nie do przecenienia jest rola TTM w ochronie dworku Paderewskiego przed postępującą dewastacją, doprowadzenie do wpisania kompleksu dworsko-parkowego do rejestru zabytków²⁵ 30 maja 1980 roku oraz ostatecznie otwarcie go dla zwiedzających. Główną jednak ambicją członków Towarzystwa było, aby w dworku ponownie rozbrzmiewała muzyka Paderewskiego.

W *Statucie* Centrum zostały wyodrębnione cztery główne obszary działalności:

- programowanie, organizacja i realizacja koncertów,
- realizacja mecenatu państwowego oraz poszukiwanie sponsorów dla tworzenia artystom warunków do rozwoju i prezentacji osiągnięć twórczych, inspiracji i wymiany doświadczeń, organizowanie koncertów promocyjnych, festiwali, warsztatów, spektakli muzycznych itp.,
- wydawanie publikacji związanych z upowszechnianiem muzyki, gromadzenie i publikowanie dokumentacji życia muzycznego z terenu województwa,
- popularyzowanie wiedzy o muzyce w poszczególnych środowiskach społecznych poprzez działalność oświatową, poradnictwo metodyczne i akcje bezpośrednie²⁶.

Od początku swojej działalności Towarzystwo organizowało spotkania muzyczne, koncerty i festiwale. Dworek w Kańskiej początkowo musiał borykać się z brakiem sali koncertowej i, co najważniejsze, pianina. Pierwszy więc festiwal, przeniesiony z Białegostoku, Ogólnopolski Festiwal Tydzień Talentów, odbywał się w kilku miejscowościach: Tarnowie, Bochni, Dębicy i Dębnie. W Kańskiej Dolnej pierwszy koncert w jego ramach odbył się 16 października 1983 roku, na pożyczonym pianinie, ustawionym na ganku dworku. Wówczas sopranistce Henryce Januszewskiej akompaniował Janusz Grzelązka²⁷. Objęta od początku istnienia patronatem Ministerstwa Kultury impreza ma na celu promocję młodych, utalentowanych muzyków.

2 czerwca 1984 roku miał miejsce Wieczór Muzyki Ignacego Jana Paderewskiego. Od 1985 roku odbywają się we dworze Dni Muzyki Paderewskiego. Pierwszymi wykonawcami byli Alicja Mroczek-Faberowa, Jerzy Kneting, Bogna Hałacz i Maria Korecka. Przypadająca na 2000 rok 125. rocznica urodzin Kompozytora stała się okazją do odsłonięcia pamiątkowej tablicy na ścianie dworku oraz nadania jednej ze skał ciężkowińskiego rezerwatu przyrody miana Baszty Paderewskiego. Na koncert galowy złożyły się dzieła z różnego okresu twórczości, *Legenda* op. 16 nr 1, *Melodia* op. 16 nr 2, *Krakowiak fantastyczny* op. 14 nr 6 (fortepian Andrzej Tatarski), pieśni Paderewskiego (sopran Henryka Januszewska, fortepian Maciej Paderewski), *Wariacje A-dur* op. 16 nr 3 (forte-

²⁵ A-216

²⁶ <http://www.wrotamolopolski.pl>

²⁷ F. Pulit, *Śladami Paderewskiego*, dz. cyt., s. 121.

pian Lech Dzierżanowski), *Sonata na skrzypce i fortepian* op. 13 (skrzypce Mieczysław Szlezer, fortepian Danuta Mroczek-Szlezer)²⁸.

Od 1986 roku rozpoczęto w Kańskiej organizowanie Letnich Dni Muzyki Paderewskiego. Pierwszym obchodom towarzyszyło odsłonięcie popiersia Kompozytora dłuta Stefana Niedorezo. Dwa lata później (11 listopada, w 70. rocznicę odzyskania niepodległości) zainaugurowano Dni Muzyki Polskiej; w trakcie tej uroczystości oddano do użytku salę koncertową i salonik Paderewskiego oraz po raz pierwszy zaprezentowano odzyskany fortepian Petrof, będący własnością Mistrza. Niedługo później, w czerwcu 1989 roku, zorganizowano Muzyczne Spotkania u Paderewskiego, na które przybywali artyści z Polski i całego świata (USA, Chiny, Francja, Japonia). Wkrótce z tych ostatnich wyłoniła się nowa impreza – Fortepian Pięciu Kontynentów. 29 czerwca 1991 roku, przy okazji otwarcia niewielkiego hotelu noszącego nazwę U Paderewskiego, zorganizowano koncert tenora Bogdana Paprockiego, przy akompaniamencie Krystyny Słobodnik, i recital fortepianowy Waldemara Malickiego²⁹.

W posiadłości odbywają się także kursy, warsztaty, spotkania z artystami, wykłady. W 1992 roku zorganizowano warsztaty kameralne dla laureatów Ogólnopolskiego Konkursu Muzyki Kameralnej, w 1994 roku kurs mistrzowski prowadził światowej sławy gitarzysta Alirio Diaz³⁰. W 1993 roku, w wyniku nawiązania współpracy z Muzeum I.J. Paderewskiego i Wychodźstwa Polskiego w Ameryce, prowadzono kursy interpretatorskie muzyki wokalne oraz pozyskano kopie materiałów związanych z artystą oraz wypożyczono część pamiątek muzeum.

Z inicjatywą utworzenia kolejnego festiwalu, do dziś cieszącego się ogromną popularnością, wystąpił Krzysztof Paderewski. On też stał się honorowym patronem Festiwalu Muzyki Kameralnej BRAVO MAESTRO, który swoją inaugurację miał w sierpniu 1996 roku i odtąd jest organizowany co dwa lata. W 2010 roku odbędzie się jego ósma edycja, na którą udało się pozyskać dotację ministerialną w wysokości 100 tys. zł.

Festiwal łączy ze sobą występy wybitnych artystów (m.in. Krzysztofa Jabłońskiego, Vadima Brodskiego, Leszka Możdżera, Waldemara Malickiego, Janusza Olejniczaka, Tamary Granat, Klaudiusza Barana, Wandy Wilkomirskiej), warsztaty muzyczne (artyści pracują ze studentami uczelni muzycznych), spotkań z wykonawcami (prezenterów, w której odbywa się festiwal, umożliwia bezpośredni kontakt artystów i gości).

Pierwszy Małopolski Konkurs Pianistyczny im. I.J. Paderewskiego dla Uczniów Społecznych Ognisk Muzycznych odbył się w 1998 roku. Został przygotowany we współpracy ze Stowarzyszeniem Społeczne Ognisko Muzyczne z Tuchowa³¹. W 1999 roku Zbigniew Preisner wraz z Leszkiem Możdżerem nagrali w Kańskiej płytę *Dziesięć łatwych utworów na fortepian*. W ten sposób w Kańskiej czci się każde wydarzenie związane z postacią Kompozytora i jego polskiego domu: powrót prochów Paderewskiego do Ojczyzny (1992), 140. rocznicę urodzin Paderewskiego, 10-lecie działalności Centrum (2000)³².

²⁸ Tenże, *Dom w ojczyźnie*, dz. cyt., s. 54.

²⁹ Tamże, s. 57–58.

³⁰ Tamże, s. 69.

³¹ M. Perkowska-Waszek, *Ignacy Jan Paderewski...*, dz. cyt., s. 93.

³² F. Pulit, *Dom w ojczyźnie*, dz. cyt., s. 49.

Obchodzony w 2001 roku Rok Paderewskiego, nadzór nad którym objął Międzynarodowy Komitet dla Uczczenia Ignacego Jana Paderewskiego, pozostawił również niezatarte ślady w jedynym zachowanym domu kompozytora. Na inaugurację obchodów wybrano dzień 10 marca. Przygotowano wówczas replikę koncertu Paderewskiego z 1884 roku w krakowskim Hotelu Saskim, w którym wzięła udział Helena Modrzejewska; w postać Kompozytora wcielił się Marek Szlezer, Modrzejewską zagrała Aldona Grochal. W ciągu całego roku jubileuszowego miało miejsce odbyło się wiele koncertów z udziałem gości zagranicznych, wykładów i spotkań. Dania 6 i 7 lipca odbyły się główne obchody, które obecnością zaszczylicili przedstawiciele władz państwowych. Starano się wówczas przybliżyć działalność muzyczną i polityczną Paderewskiego, została zaprezentowana książka Mariana Marka Drozdowskiego *Ignacy Jan Paderewski. Zarys biografii politycznej*, płyta *The best of Paderewski*, wydana przez Centrum oraz film *Sonata Księżycowa* z udziałem Pianisty oraz Marii Tempest, w reżyserii Lothara Mendesa. Kolejne imprezy objęły m.in. widowisko plenerowe – *Halkę* Stanisława Moniuszki w reżyserii Marka Weissa-Grzesińskiego i opracowaniu muzycznym Marcina Sempolińskiego.

W dworze miało miejsce wiele niezwiązanych z festiwalami recitali: Vadima Brodskiego, Piotra Palecznego, Ursa Ruchtiego i koncertów: Bogusławy Hubisz-Sielskiej (altówka), Mariusza Sielskiego (fortepian), Jadwigi Skoczylas (sopran), Atsuko Ogawy, Sawako Mitomo, Pae Jung-Im (fortepian), Urszuli Kryger (mezzosopran), Marka Drewnowskiego (fortepian), Janusza Olejniczaka (fortepian), Krzysztofa Jakowicza (skrzypce).

Aby uhonorować osoby i instytucje, które przyczyniły się do ochrony dworu i rozwoju działalności Centrum, zdecydowano się na przyznawanie medalu PRO ARTE. Otrzymali go m.in. Roman Zubek, Urs Rucht, Wojciech hr. Dzieduszycki, Józef Kański, Jan Popis, Anna Woźniakowska³³.

Obecnie Centrum obchodzi 150. rocznicę urodzin wielkiego Kompozytora, która zbiegła się z 20-leciem działalności Centrum. W ramach obchodów, pod auspicjami Konferencji Generalnej UNESCO, odbywają się koncerty, sesje naukowe, recitale³⁴.

Pierwszymi dyrektorami Centrum byli Andrzej Gozdek i Włodzimierz Siedlik. Placówką od 1992 roku do 2003 roku kierowała Anna Knapik, która jako osoba szczególnie zasłużona dla Centrum Paderewskiego została uhonorowana w 2000 roku Złotym Krzyżem Zasługi nadanym przez Prezydenta RP. Od marca 2003 roku obowiązki dyrektora placówki przejął Ryszard Zabielný, obecnie funkcję tę piastuje Krystyna Szymańska.

Zakończenie

Dworek Paderewskiego jako muzeum biograficzne i ośrodek kulturalny jest szczególnie ważną instytucją w okresie jednoczenia się Europy, gdyż z jednej strony odgrywa istotną rolę w poznawaniu rodzimego dziedzictwa kulturowego, wpisuje postać Pa-

³³ Tamże, s. 75.

³⁴ Województwo małopolskie przeznaczyło na ten cel dotację dla powiatu tarnowskiego w wysokości 90 tys. złotych.

derewskiego i jego twórczość w polski pejzaż kulturowy, z drugiej natomiast uwypukla jego uniwersalizm i światowe znaczenie.

Początkowo Towarzystwo, teraz Centrum, *de facto* te same osoby, wprowadziło ducha Paderewskiego do jego domu w ojczyźnie. Z roku na rok dworek zdobywa nowe obiekty do swojej kolekcji, sam majątek pięknieje, a w Kańskiej Dolnej znów rozbrzmiewa muzyka Mistrza. Kańska jest odwiedzana przez polskiej i światowej sławy muzyków i nauczycieli, chętnie przyjeżdżają tu nie tylko adepci i miłośnicy muzyki, ale również zwykli turyści, skuszeni pięknem samego dworu i otaczającej go przyrody. Ośrodek prowadzi szeroko zakrojoną, międzynarodową aktywność koncertową, promocyjną i edukacyjną. Na przestrzeni lat uzyskał dla swej działalności poparcie Ministerstwa Kultury i Sztuki, nawiązał współpracę z Krajowym Biurem Koncertowym w Warszawie, Filharmonią Narodową, Filharmonią Krakowską, Polskim Radiem i Telewizją, Instytutem Kultury Ludowej, uczelniami muzycznymi i towarzystwami muzycznymi³⁵. W czerwcu 2008 roku Centrum uzyskało propozycję współpracy kulturalnej od władz miasta Paso Robles. W 2010 roku z taką samą ofertą zgłosili się goście z Ukrainy.

Dwór w Kańskiej Dolnej jest miejscem wyjątkowym, łączy w sobie wiele funkcji – daje świadectwo pobytu i działalności Kompozytora, gromadzi ludzi zafascynowanych jego geniuszem, organizuje koncerty i spotkania muzyczne, upowszechnia wiedzę o artyście, zaprasza do poznania jego twórczości i uczy miłości do muzyki. Bez względu na to, czy wizyta w dworze jest celowa, czy trafimy tam przypadkiem, zbaczając z jednego ze szlaków – trafimy dobrze, ponieważ działalność obu instytucji jest adresowana do szerokiego grona odbiorców. Muzeum nie jest jedynie muzeum biograficznym, jest również, a może przede wszystkim, doskonałym przedstawieniem dworu szlacheckiego końca XIX wieku, ze starannie urządzonymi wnętrzami i zadbanym, zachęcającym do spacerów parkiem. Centrum posiada również bardzo bogatą ofertę kulturalną przeznaczoną dla osób w różnym wieku, łączącą w sobie różne dziedziny sztuki – muzykę, plastykę, fotografię.

Niełatwo jest rozdzielić zadania muzeum i Centrum i wydaje się, że jest to bezcelowe, gdyż działaniom obu placówek przyświeca wspólna misja – przywracanie Paderewskiemu jego domu w Ojczyźnie³⁶.

BIBLIOGRAFIA

- Ignacy Jan Paderewski. *Artysta. kolekcjoner. Mąż stanu*, Bydgoszcz 2007.
- Maciejewski A., *Kolekcja Jana Ignacego Paderewskiego. Łazienki – Podchorążówka*, informator wystawy stałej Muzeum Narodowego w Warszawie.
- Perkowska-Waszek M., *Ignacy Jan Paderewski o sobie. Zarys biografii wzbogacony listami artysty*, Tarnów–Kańska Dolna 2004.
- Piber A., *Droga do sławy. Ignacy Jan Paderewski w latach 1860–1902*, Warszawa 1981.
- Pulit F., *Dom w ojczyźnie*, Tarnów–Kańska Dolna 2001.
- Pulit F., *Śladami Paderewskiego*, Tarnów 1993.

³⁵ F. Pulit, *Śladami Paderewskiego*, dz. cyt., s. 119.

³⁶ F. Pulit, *Dom w ojczyźnie*, dz. cyt., s. 52.

Rodacka M., *Ruch turystyczny w muzeach biograficznych w Polsce i ich znajomość wśród społeczeństwa*, „Turyzm” 2002, nr 12/1, s. 37–53.

Wapiński R., *Ignacy Paderewski*, Wrocław 2009.

<http://www.dworymalopolski.pl>

<http://www.kasnadolna.republika.pl>

<http://www.paderewski.tanow.pl>

Zamoyski A., *Paderewski*, Warszawa 1992.

Żebrowski M., *Paderewski w Paso Robles*, <http://www.czaswina.pl/artukul/paderewski-w-paso-robles>

